

Przemysław Paweł Grzybowski
Krzysztof Sawicki

Pisanie prac

i sztuka ich prezentacji

Przemysław Paweł Grzybowski

Krzysztof Sawicki

Pisanie prac
i sztuka ich prezentacji

 impuls

Kraków 2010

© Copyright by Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010

Recenzent:

prof. zw. dr hab. Bogusław Śliwerski

Redakcja wydawnicza:

*Beata Bednarz
Małgorzata Miller*

Rysunki:

Piotr Olszówka

Projekt okładki:

Piotr Olszówka

Autorzy z góry dziękują za wszelkie uwagi, sugestie,
propozycje zmian i uzupełnień niniejszej publikacji.
Korespondencję można kierować na adres: autorzy@gmail.com.

ISBN 978-83-7587-395-5

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
30-619 Kraków, ul. Turniejowa 59/5
tel. (12) 422-41-80, fax (12) 422-59-47
www.impulsoficyna.com.pl, e-mail: impuls@impulsoficyna.com.pl
Wydanie I, Kraków 2010

Spis treści

<i>Przepraszam, a o co chodzi?</i> – czyli niezbędny wstęp	9
<i>Abecadło</i> – czyli co i jak czytać, zanim zaczniesz się pisać	17
<i>Rzeźbienie umysłu</i> – czyli od czego zacząć	27
Wybór tematu	27
Higiena pracy nad tekstem	30
<i>Igła w stogu siana</i> – czyli poszukiwanie informacji	37
W bibliotekach i Internecie	37
Plagiat i antyplagiat	40
<i>Nie tylko dla zapominalskich</i> – czyli co i jak notować	45
Fiszki	46
Słownik wyrazów niezrozumiałych	47
<i>Pokaż język</i> – czyli sztuka unikania błędów	53
Język mediów	54
Zapożyczenia	56
Kultura języka	58
Przejrzystość i zrozumiałość	60
Grafomania	61
<i>Skromność to cnota</i> – czyli Twoje miejsce w szeregu	67

<i>Koszmar kropki i przecinka – czyli strona formalna tekstu</i>	73
Struktura treści	74
Czcionka, akapit i dzielenie wyrazów	77
Cytowanie i przypisy	79
Dbałość o szczegóły	82
Najczęstsze błędy	84
Ostateczna korekta	85
<i>Wielka układanka – czyli jak pisać artykuł</i>	89
<i>Warsztat paparazzo – czyli ilustracje w pracy</i>	97
<i>Nie załamuj palców – czyli jak to się robi z komputerem</i>	103
<i>Nie drażnij śpiącego lwa – czyli kontakty z wykładowcami</i>	111
Składanie prac do oceny	111
Sztuka korespondencji	114
<i>Pod obstrzałem – czyli sztuka referowania</i>	119
<i>Twój pierwszy raz – czyli jak się zachować podczas konferencji naukowej</i>	127
Oswajanie przestrzeni	127
Poprawność (a)polityczna	128
Z techniką za pan brat	129
Prezentacje multimedialne	131
Gospodarowanie czasem	132
<i>Klątwa Gutenberga – czyli składanie prac do druku</i>	137
Wymogi formalne	137
Umowa i prawa autorskie	139

<i>Kodeks dyplomanta – czyli seminaryjny savoir-vivre</i>	143
Wybór promotora	144
Walka z czasem	146
Praca zespołowa	148
 <i>Śmiać się czy płakać? – czyli humor z prac studenckich</i>	153
 Bibliografia	159
 Aneks	163
Załącznik 1	
<i>Warto przeczytać – czyli wybór literatury metodologicznej z różnych dziedzin</i>	167
 Załącznik 2	
<i>Warto poklikać – czyli wybór stron internetowych</i>	185
Informacja naukowa (ludzie nauki, instytucje, serwisy tematyczne)	185
Biblioteki (bazy danych, katalogi, zbiory online, bibliografie)	186
Wyszukiwarki internetowe	187
Porady, narzędzia, pomoce naukowe	188
 O autorach	191

Przepraszam, a o co chodzi? – czyli niezbędny wstęp

Nie jest sztuką napisanie **jakiejs** pracy na ocenę, ale **dobrej** pracy, a raczej w miarę bezbolesne przebrnięcie przez sam proces pisania, w trakcie którego na męczące się z tematem ucznia czy studenta czeka wiele trudności.

Jako nauczyciele akademicy mamy różne doświadczenia z podopiecznymi piszącymi i składającymi nam do oceny rozmaite teksty. Czasem jest to przyjemność intelektualnego kontaktu i zaskoczenie, że bywają tak ujmujący i pracowici młodzi ludzie. Innym razem trudno opanować nerwowe drżenie rąk w poszukiwaniu narzędzi zbrodni, gdy orientujemy się, że piszący lekceważy zadanie, temat i nas (z różnym poziomem lekceważenia w stosunku do każdego z tych przedmiotów), nawet dobrze się bawiąc bezkarnością – bo słaba ocena na niektórych nie robi wrażenia.

Bywają przypadki, gdy kolejny raz zauważając w pracach błędy, przed których robieniem przestrzegaliśmy wielokrotnie na zajęciach, tracimy do siebie sympatię, ponieważ przestajemy wierzyć w swe umiejętności dydaktyczne i mamy zamiar zmienić zawód – na przykład zostać sprzedawcami marchewki lub pracownikami Zieleni Miejskiej w randze taczkowych (bo i odpowiedzialność niewielka, i stres nie taki jak na uczelni, i zajęcia na świeżym powietrzu itp.). Miewamy też, zwłaszcza przed sesją egzaminacyjną, gdy na biurkach piętrzą się nam sterty papieru, stany umysłu zawierające się w obszarze między euforią a zrezygnowaniem. Wszystko przez prace pisemne...

Wielu naszych podopiecznych, od najmłodszych lat poddawanych testom i bazujących w uczeniu się na streszczeniach i kluczach, ma trudności ze stworzeniem sensownej wypowiedzi, zwłaszcza pisemnej. Niestety w niektórych szkołach nie zwraca się uwagi na ten problem, nie korygując błędów w codziennej konwersacji i zadaniach domowych, czego skutki dają się zauważyć później. Jednak wrodzony upór, przekora i drżmiąca nadzieja, że nie wszystko jeszcze stracone dla absolwentów gimnazjum, pomagają nam stawiać czoło rzeczywistości i mimo wszystko powtarzać te same treści, rady, zalecenia – tym razem także w formie pisemnej.

Dialog ze współpracowni(cz)kami, z podopiecznymi, a także z rzęszą ich krewnych, znajomych i przyjaciół, pozwolił się nam zorientować,

że przyczyną coraz gorszych prac pisemnych („kiepskiej jakości” – jak uroczo mawia znajoma, baaardzo liberalna polonistka), nie jest mimowolne uczestnictwo w konflikcie pokoleń i występowanie z pozycji starzejącego się mądrała, który w przyptywie bezsilności wywołuje u studentów poczucie winy stwierdzeniami typu: „Za moich czasów, to się pisało prace – nie to, co teraz!”. Przyczyny są bardziej złożone. Nie chcąc tracić czasu (Twojego i naszego) oraz w obawie o własne zdrowie i życie (wielu osobom musielibyśmy bowiem nadepnąć na odcisk), pozostawiamy je za zasłoną widma kryzysu przemysłu papierniczego, obłudnie oszczędzając energię, papier, farbę drukarską i środowisko – choćby nawet zabrzmiało to fałszywie w wypowiedzi takich jak my miłośników foliowych reklamówek w sklepach.

Zaprzyjaźnionym studentom zawdzięczamy często naiwne, ale i życzliwe przekonanie, że nawet poprawkowicza-weterana czy repetującego rok tak zwanego spadochroniarza, można zachęcić do napisania dobrej pracy. Przy odrobinie anielskiej cierpliwości, powtarzając niektóre rady bez liczenia który to już raz oraz stosując metodę prób i błędów (nie przyjmując pracy, która już na pierwszy rzut oka wygląda na niestrawną dla sprawdzającego), da się uzyskać efekt w postaci poprawnego pod wieloma względami maszynopisu. Od tych studentów wiemy, że idąc tym tropem i wyposażając piszących w odpowiednie narzędzia w postaci jasno określonych wymogów, kryteriów oceny, założeń metodologicznych, terminów itp., można ich skłonić do owocnej refleksji.

Jeśli narzędzia te zostaną wyrażone na piśmie, zamieszczone w Internecie na stronie uczelnianej, wywieszane w gablocie czy rozdane lub przesłane podopiecznym pocztą elektroniczną, to osiąga się niezwykle istotny cel: w pewnym momencie nie trzeba już wszystkiego powtarzać, organizować korepetycji, robić min budzących przerażenie i denerwować się, ponieważ przy wielce prawdopodobnym założeniu, że osoba dostająca się na studia potrafi czytać, to na nią spada cała odpowiedzialność. Zaoszczędzony w ten sposób czas można poświęcić na lekturę, zwiedzanie świata lub – jeśli ktoś woli – łowienie ryb. Co więcej, zyskuje się też zrozumienie i szacunek studentów, którzy doceniają, że traktuje się ich po partnersku i zwykle nie obrażają się za ocenę (nie)dostateczną, bo mają świadomość, że sami złamali reguły, nie przeczytali bowiem wiadomości od zadającego pracę – z różnych przyczyn, wśród których lenistwo i nabyta niesystematyczność w nauce są na pierwszych miejscach.

Nasz przyjaciel Kuba twierdzi, że w takich okolicznościach „**Tylko ciołek nie napisze dobrej pracy**”. Ciołki zaś zwykle ściągają notatki z Internetu, kupują gotowce od starszych roczników, zlecają napisanie zadań domowych zawodowcom albo oddają do oceny cokolwiek, licząc, że oceniający i tak tego nie przeczyta. Kuba wie, co mówi, bo będąc

weteranem trzech skrajnie odmiennych kierunków studiów, wiele już przeszedł i byle praca semestralna go nie przeraża.

Wystarczy więc ponoć przedstawić podopiecznym zadanie z podtekstem: „nie bądź ciołkiem – samodzielnie napisz dobrą pracę i właściwie ją zaprezentuj”, a dla wielu z nich będzie to odpowiednio mobilizujące, by wziąć się uczciwie i rażno do wykonywania polecenia. Nikt bowiem nie chce w grupie czy w oczach prowadzącego zajęcia uchodzić za ciołka, czyli za fajtlapę, fujarę, nieroba, nieuka, lenia, buraka, oszusta, złodzieja wartości intelektualnych i... (tu wpisz dowolne określenie, którego lepiej byłoby nie mieć w pustej rubryce pod imieniem i nazwiskiem w legitymacji szkolnej lub indeksie).

Chcąc się zabezpieczyć przed taką sytuacją, należy stosować zasady BHPP – czyli bezpieczeństwa i higieny pisania prac. Na zasady te składa się zbiór poważnych porad metodycznych i metodologicznych, ironicznych (czasem wręcz beczelnych, bo oczywistych) uwag o charakterze socjotechnicznym oraz dobrych życzeń sprawdzającego prace, dzięki którym stan jego nerwów (a pośrednio także jego podopiecznych) nie będzie się już pogarszać wskutek konieczności walki o każde słowo i wystawiania złych ocen tym, którzy tę walkę przegrywają.

Książeczka, którą właśnie trzymasz w dłoniach, na kolanach, na stole, leżąc na boisku, łące lub tapczanie, **jest adresowana do uczniów i studentów pierwszych roczników jako podręczna pomoc naukowa**. Może Ci pomóc w sytuacji, gdy z powodu widma napisania słabej pracy grozi Ci uznanie za ciołka. W żadnym wypadku nie jest to podręcznik metodologii, bo nie zawiera wywodu zasad prowadzenia badań naukowych i pisania prac z różnych dziedzin. To raczej niezobowiązujący „uważnik BHPP” – czyli zbiór uwag uporządkowanych przez zadających i oceniających prace, adresowany do ich potencjalnych autorów. U jego podstaw tkwią refleksje Umberta Eco oraz Marii Dudzikowej:

Można napisać przyzwoitą pracę dyplomową mimo najrozmaitszych problemów, przeciwności i ograniczeń. Można wykorzystać pisanie pracy dyplomowej jako okazję (nawet jeśli cały czas spędzony na uniwersytecie był rozczarowujący lub frustrujący) do odzyskania poczucia sensu i celu studiów, pojmowanych nie jako kolekcjonowanie pojęć, lecz jako nauka wyciągania wniosków z doświadczeń, przyswajania umiejętności (przydatnych w dalszym życiu), wyodrębniania zagadnień, analizowania ich za pomocą wybranej metody i prezentowania ich z wykorzystaniem pewnych technik komunikacyjnych¹.

¹ U. Eco, *Jak napisać pracę dyplomową. Poradnik dla humanistów*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007, s. 21.

Ujmowanie w słowa wszystkiego, co przyjdzie na myśl na zasadzie mnożenia zdań, z których nic nie wynika, jako że nie poprzedzonych pytaniami, czy się rozumie to, o czym się pisze/mówi, niesie ze sobą niebezpieczeństwo zasłużenia na miano „kataleptologa”. Określenie to ma swoje źródło w greckiej nazwie *charadros* mitycznego ptaka o nie-spotykanej żarłoczności, który ciągle jadł i wydalal. Metaforą tą można objąć teksty, w których aparat pojęciowy nie opisuje rzeczywistości, chociaż mogło to być zamiarem autora, ponieważ stanowi echo jakichś zasłyszanych fraz, czy też jest wydalaniem jakichś szczątków modnych/przypadkowych lektur, terminów o różnych zakresach ogólności, bez dbałości o logikę itp.²

Chodzi nam więc o symboliczny dialog z Czytelnikami o tym, co i jak piszą, a także prezentują w określonych okolicznościach – od składania pracy do oceny po wystąpieniu na konferencji naukowej. Niektórych być może zdziwi nasz miejscami wręcz frywolny (ale nie bez troski!) styl komunikowania, który uczyniliśmy charakterystyczną cechą tej książki. Nawiązujemy jednak w ten sposób do wyrażonej przez Bogusława Śliwerskiego idei głoszącej, że skoro zróżnicowane społeczeństwo posługuje się różnymi językami, to nauka może odwoływać się do wielu form przekazu, korzystać z rozmaitych narzędzi – wszystko dla dobra praktyki edukacyjnej³.

Przyjmujemy również tezę Teresy Hejnickiej-Bezwińskiej, według której

Język i poznanie stanowią aspekty poznawczego osvajania świata, warunkujące jakość wytwarzania i wykorzystywania wiedzy (także wiedzy o edukacji) oraz komunikowania wiedzy o edukacji (w tym także wiedzy naukowej) w celu porozumiewania się ze sobą podmiotów edukacji dla pomyślnego kreowania obszaru społecznej praktyki edukacyjnej⁴.

Z tego też powodu znajdziesz w tej książce liczne odsyłacze do wielu opracowań popularnonaukowych i publicystycznych, które ze względu

² M. Dudzikowa, *O wciskaniu kitu i rozplenianiu się banału w pedagogicznym dyskursie* [w:] A. Bogaj, H. Kwiatkowska (red.), *Życie i dzieło z ideą wielostronności w tle*, Instytut Badań Edukacyjnych, Wydział Pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009, s. 180–181. Określenie „kataleptologik” Autorka zaczerpnęła z pracy: C.J. Olbromski, *„Verstehende Soziologie” Maxa Webera. Konteksty filozoficzne i inspiracje*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2003, s. 13–15.

³ Szerzej na ten temat patrz: B. Śliwerski, *Jaki paradygmat?* [w:] J. Rutkowiak, D. Kubinowski, M. Nowak (red.), *Edukacja, moralność, sfera publiczna. Materiały z VI Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego PTP*, Verba, Lublin 2007, s. 443–454.

⁴ T. Hejnicka-Bezwińska, *Pedagogika ogólna*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 258.

na przystępny język i odwołania do trafnych przykładów z dziedziny współczesnej kultury uznaliśmy za przydatne uzupełnienie niemożliwych do uniknięcia czy zaniechania studiów nad pracami dydaktycznymi.

Lektura *Pisania prac...* w żadnym wypadku nie zwalnia Cię z obowiązku dogłębnego studiowania tekstów (zwłaszcza podręczników) zalecanych przez Twoich nauczycieli, promotorów, Mistrzów⁵. Może Ci jedynie nieco pomóc w sztuce pisania – trudnej, ale jakże wdzięcznej z perspektywy poczucia rzetelnego wywiązania się z obowiązku, uzyskania za to dobrej oceny oraz uznania czytelników i słuchaczy.

Z pokorą i uśmiechem dziękujemy naszym Mistrzom, współpracownikom ze środowiska akademickiego, studentom, krewnym i przyjaciółom. Bez ich dobrych rad, życzliwości, wsparcia oraz cierpliwości książka ta by nie powstała. Szczególne wyrazy wdzięczności kierujemy do Pani Profesor Marii Dudzikowej z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Autorzy
Białystok – Bydgoszcz, maj 2010

⁵ W średniowiecznej Polsce zaszczytne miano „Mistrza” otrzymywały osoby posiadające stopień naukowy. Z czasem jednak określenie to zaczęto kojarzyć z ludźmi przewyższającymi innych swoją wiedzą i umiejętnościami w jakiejś dziedzinie – choćby nawet ich Mistrzostwo było zauważane tylko w pewnych środowiskach i przez niektóre osoby. Mistrzowie to osoby dzielące się z innymi swym doświadczeniem, skore do udzielania wsparcia i porad nie tylko w sferze akademickiej. Nie każdy Mistrz jest więc nauczycielem i nie każdy nauczyciel jest Mistrzem. Tym mianem obdarza się autorów wyjątkowych dzieł (np. książek), dokonań, inspiracji itp., i właśnie w takim – szerokim – znaczeniu określenie „Mistrz” występuje w niniejszej książce. Na pewno masz Mistrzów, którzy stanowią dla Ciebie wzór do naśladowania i są autorytetem.

ZAŁĄCZNIK 2

Warto poklikać – czyli wybór stron internetowych

W niniejszym wyborze podano strony internetowe instytucji, organizacji oraz projektów mających związek z problematyką książki. W przypadku podmiotów podległych, ze względu na częste przekierowania stron, zamieszczono adresy stron nadrzędnych. Po stwierdzeniu nieaktualności adresu (tu ujęto stan z 20 lutego 2010) można znaleźć stronę, wpisując w okno wyszukiwarki tytuł poszukiwanej strony.

Celem uzyskania lepszej czytelności adresów usunięto z nich nagłówek `http://`. Większość przeglądarek internetowych akceptuje jego brak, jednak w razie problemów do podanego adresu należy go dopisać (np. zamiast `nauka-polska.pl` wpisać `http://nauka-polska.pl`).

Informacja naukowa (ludzie nauki, instytucje, serwisy tematyczne)

- **Current Contents Connect** – baza zawartości czasopism naukowych (strona w języku angielskim): thomsonreuters.com
- **Fundacja na rzecz Nauki Polskiej**: www.fnpp.org.pl
- **Główny Urząd Statystyczny**: www.stat.gov.pl/gus
- **Instytut Badań Edukacyjnych**: www.ibe.edu.pl
- **Instytut Filadelfijski/Institute For Scientific Information** (strona w języku angielskim): science.thomsonreuters.com/index.html
- **Komitet Badań Naukowych**: kbn.icm.edu.pl/index_p.html
- **Międzynarodowe Biuro Edukacji** – Bureau international d'éducation/International Bureau of Education (strona w sześciu językach): www.ibe.unesco.org
- **Ministerstwo Edukacji Narodowej RP**: www.men.gov.pl
- **Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego RP**: www.mnsw.gov.pl
- **Nauka Polska** – portal ludzi nauki: nauka-polska.pl
- **Nauka w Polsce** – Serwis Polskiej Agencji Prasowej poświęcony polskiej nauce: www.naukawpolsce.pap.pl
- **Ośrodek Przetwarzania Informacji** – baza danych o osobach i instytucjach związanych z nauką w Polsce: www.opi.org.pl

- **Polska Akademia Nauk** – portal wiedzy, informacje o ludziach nauki i konferencjach, wydarzenia w nauce polskiej itp.: www.pan.pl

Biblioteki

(bazy danych, katalogi, zbiory online, bibliografie)

- **Biblioteka Główna i Ośrodek Informacji Naukowo Technicznej Uniwersytetu Wrocławskiego**: www.bg.pwr.wroc.pl
- **Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej**: www.bg.pw.edu.pl
- **Biblioteka Jagiellońska**: www.bj.uj.edu.pl
- **Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych Ameryki** (strona w języku angielskim): www.loc.gov
- **Biblioteka Literatury Polskiej w Internecie**: univ.gda.pl/~literat
- **Biblioteka Narodowa Francji** (strona w języku francuskim): www.bnf.fr
- **Biblioteka Narodowa**: www.bn.org.pl
- **Biblioteka Pedagogiczna w Piotrkowie Trybunalskim**: www.pedagogiczna.edu.pl
- **Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu**: www.bracz.edu.pl
- **Biblioteka Śląska**: www.bs.katowice.pl
- **Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi**: www.lib.uni.lodz.pl
- **Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu**: lib.amu.edu.pl
- **Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu**: www.bu.umk.pl
- **Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie**: www.buw.uw.edu.pl
- **Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu**: www.bu.uni.wroc.pl
- **Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego**: www.bg.us.edu.pl
- **Biblioteka Wirtualna Nauki Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego**: www.icm.edu.pl
- **EBSCO Information Services** – serwis informacyjny EBSCO (dostawcy czasopism elektronicznych i narzędzi do ich obsługi): www.ebsco.pl
- **Federacja Bibliotek Cyfrowych**: fbc.pionier.net.pl/owoc
- **Katalog Rozproszony Bibliotek Polskich**: karo.umk.pl/karo
- **Książki Elektroniczne** – serwis poświęcony literaturze dostępnej online: www.cm.umk.pl/~biblio/ambgb/b_eksziazki.htm
- **Libra 2000 OPAC** – elektroniczny katalog publikacji Biblioteki Pedagogicznej w Chełmnie: 79.139.125.116/cgi-bin/libraopac.dll
- **Lista czasopism poświęconych badaniom jakościowym** (strona w języku angielskim): <http://www.slu.edu/organizations/qrc/QRjournals.html>
- **Lista polskich czasopism elektronicznych**: www.jvradio.com/linki/pol-prasa.html
- **Naukowa Biblioteka Publiczna/Public Library of Science** – baza informacji naukowych z różnych dziedzin (strona w języku angielskim): www.plos.org
- **Oddział Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie** – linki do czaso-

pism, portali i serwisów edukacyjnych: www.wsp.krakow.pl/biblio/oin/polecamy.html

- **Palgrave Macmillan** – portal edukacyjny wydawnictwa i zbiór tekstów naukowych z możliwością subskrypcji (strona w języku angielskim): www.palgrave.com
- **Polska Biblioteka Internetowa**: www.pbi.edu.pl
- **Questia** – zbiór książek i artykułów online (strona w języku angielskim): www.questia.com/Index.jsp
- **Routledge** – portal edukacyjny wydawnictwa i zbiór tekstów naukowych z możliwością subskrypcji (strona w języku angielskim): www.routledge.com
- **Sage** – portal edukacyjny wydawnictwa i zbiór tekstów naukowych z możliwością subskrypcji (strona w języku angielskim): www.sagepub.com/home.nav
- **Śląska Biblioteka Cyfrowa**: www.sbc.org.pl/dlibra
- **Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa**: www.wbc.poznan.pl/dlibra
- **Zbiór Adresów Czasopism Otwartego Dostępu/Directory of Open Access Journals** – biblioteka darmowych czasopism i artykułów w pełnej wersji (strona w języku angielskim): www.doaj.org

Wyszukiwarki internetowe

- **Colossus** – wyszukiwarka naukowa (strona w języku angielskim): www.search-enginecolossus.com/Academic.html
- **Gigapedia** – wyszukiwarka książek (strona w języku angielskim): gigapedia.com
- **Google Books** – wyszukiwarka książek: books.google.com
- **Google Scholar** – wyszukiwarka artykułów i cytatów: scholar.google.pl
- **Info-Blog** – blog o poszukiwaniu informacji, wyszukiwarkach internetowych, katalogach i narzędziach do przetwarzania informacji: infopoint.pl/wordpress/category/wyszukiwarki-naukowe
- **Kokogiak Booksearch** – wyszukiwarka literatury (strona w języku angielskim): kokogiak.com/booksearch
- **OCLC** – wyszukiwarka naukowa (strona w języku angielskim): www.oclc.org/oaister
- **Przewodnik** po szybkim wyszukiwaniu w Internecie (strona w języku angielskim): www.mpl.org.eg/doc/eBOOKs/Internet-Search.pdf
- **Scirus** – wyszukiwarka informacji naukowych (strona w języku angielskim): www.scirus.com/srsapp

Porady, narzędzia, pomoce naukowe

- **Analiza jakościowa** – portal oprogramowania do jakościowej analizy danych (strona w języku angielskim): www.eval.org/Resources/QDA.htm
- **Aneksy internetowe podręczników** Wydawnictwa Naukowego PWN (m.in. chemia, ekonomia, fizyka, historia, marketing, pedagogika, psychologia), zawierające słowniki, narzędzia, pomoce naukowe i in.: aneksy.pwn.pl
- **Babelfish** – prosty internetowy system tłumaczący (strona w języku angielskim): babelfish.yahoo.com
- **Bibliographic Ontology Specification** – system zapisu danych bibliograficznych (strona w języku angielskim): www.bibliontology.com
- **Bibus** – program do zarządzania bibliografią i in., współpracujący z OpenOffice (strona w języku angielskim): sourceforge.net/projects/bibus-biblio
- **CCAP** – portal oprogramowania do statystycznej i jakościowej analizy danych (strona w języku angielskim): academic.csuohio.edu/kneuendorf/content/cpuca/ccap.htm
- **Centra Komputerów Dużej Mocy Obliczeniowej** – oprogramowanie, porady techniczne, informacje o grantach itp.: www.icm.edu.pl/kdm
- **Chi-kwadrat** – internetowy kalkulator statystyczny: faculty.vassar.edu/lowry/tabs.html#csq
- **Concordance** – program do analizy tekstu z zestawem ćwiczeń online (strona w języku angielskim): www.concordancesoftware.co.uk
- **EndNote** – program do zarządzania bibliografią i in. (strona w języku angielskim): www.endnote.com
- **Eurostat** – Biuro Statystyczne Wspólnot Europejskich (strona w językach: angielskim, francuskim, niemieckim): epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home
- **Fiszkwonica** Grzegorza Strzelczyka – program do robienia fiszek: strzelczyk.edu.pl/e107_plugins/content/content.php?content.114
- **Foxit Reader 2.0** – program umożliwiający odczytywanie plików w formacie pdf: www.idg.pl/ftp/pc_12119.html
- **Freestatistics** – portal oprogramowania do statystycznej analizy danych (strona w języku angielskim): www.freestatistics.info/stat.php
- **Kartoo** – wirtualny system tworzenia map pojęciowych, siatek pojęć (strona w języku angielskim): www.kartoo.com
- **Millward-Brown** – instytut badania rynku i opinii publicznej: www.millwardbrown.com/sites/poland
- **OBOP** – portal Ośrodka Badania Opinii Publicznej: www.tns-global.pl
- **OpenStat** – program do statystycznej analizy danych (strona w języku angielskim): statpages.org/miller/openstat
- **Pentor** – portal agencji badania opinii publicznej: www.pentor.pl/main.xml
- **Plagiat.pl** – system antyplagiatowy: plagiat.pl
- **Polszczyzna** – serwis porad językowych Wydawnictwa Naukowego PWN: polszczyzna.pwn.pl
- **Poradnia Językowa** Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach: www.poradniajezykowa.us.edu.pl
- **Poradnia językowa** Wydawnictwa Naukowego PWN: poradnia.pwn.pl

- **Program R** – polskojęzyczna strona na temat Programu R do statystycznej analizy danych: sna.pl/wiki/index.php/Program_R#Sk.C4.85d_wzi.C4.85.C4.87_R.3F
- **Program R** – program do statystycznej analizy danych z ogromną liczbą funkcji (strona w języku angielskim): www.r-project.org
- **Prywatna strona prof. dr hab. Bogusława Śliwerskiego** – literatura, linki, ciekawostki: www.sliwerski.osoba.pl
- **Psychologia społeczna** – portal miłośników poddyscypliny naukowej: www.psychologia-spoeczna.pl
- **Rada Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk** – portal zawierający między innymi opinie językowe i uchwały ortograficzne niezbędne dla miłośników poprawnej polszczyzny: www.rjp.pan.pl
- **Random** – program ułatwiający losowy dobór liczb (strona w języku angielskim): www.random.org
- **Randomizer** – internetowy generator losowy liczb (strona w języku angielskim): www.randomizer.org
- **RandomNumbers** – oprogramowanie ułatwiające losowy dobór liczb (strona w języku angielskim): www.dmoz.org/Computers/Algorithms/Pseudorandom_Numbers
- **RDS** – program do nieobciążonego doboru próby z ukrytej populacji (strona w języku angielskim): www.respondentdrivensampling.org
- **RefWorks** – narzędzia do zarządzania bibliografią, cytatai itp. (strona w języku angielskim): www.refworks.com
- **SEO** – narzędzie do analizy treści stron internetowych online (strona w języku angielskim): seokeywordanalysis.com/seotools
- **Serwis testów i pomiarów** w badaniach społecznych (strona w języku angielskim): libraries.uta.edu/helen/Test&meas/testmainframe.htm
- **Simstat, QDA Miner, WordStat** – oprogramowanie do statystycznej i jakościowej analizy danych: www.softbooks.com.pl/provalis/5,do-pobrania.html
- **Słownik języka polskiego** Wydawnictwa Naukowego PWN: sjp.pwn.pl
- **Słownik metodologiczny** pracowni Pentor: www.pentor.pl/badania_sloownik.xml
- **Słownik wyrazów obcych** Władysława Kopalińskiego: www.sloownik-online.pl/index.php
- **Słownik wyrazów obcych** Wydawnictwa Naukowego PWN: swo.pwn.pl
- **SPSS** – program do statystycznej analizy danych z ogromną liczbą funkcji (strona w języku angielskim): www.spss.com/statistics
- **Statistica** – narzędzia statystycznej analizy danych: www.statsoft.pl/industries/nauka.htm
- **Statpages** – portal oprogramowania do statystycznej analizy danych (strona w języku angielskim): statpages.org/javasta2.html
- **Telefoniczna i Internetowa Poradnia Językowa** Uniwersytetu Warszawskiego: www.poradniajezykowa.uw.edu.pl
- **Text Analysis Info** – serwis poświęcony analizie treści; zasady, narzędzia, aktualności (strona w języku angielskim): www.textanalysis.info

- **VBPro** – program pod DOS do analizy treści, tworzenia map pojęciowych, porównywania częstotliwości występowania słów w dwóch dokumentach (strona w języku angielskim): www.yoshikoder.org/vbpro.html
- **Warsztat historyka** – m.in. programy „Fiszka dla historyka” i „Biblioteka szkolna”: warsztathistoryka.uni.lodz.pl/podstrony/warsztat_materialy.html
- **Wielki słownik ortograficzny** Wydawnictwa Naukowego PWN: so.pwn.pl
- **Wskazówki** na temat automatycznego sporządzania spisu treści w rozbudowanych dokumentach pakietu Office: office.microsoft.com/pl-pl/word/HP012253721045.aspx
- **Wskazówki** na temat techniki sporządzania Bibliografii w MS Word: www.idg.pl/news/131941/100/Microsoft.Word.2007.jak.zrobic.bibliografie.html
- **Wskazówki** na temat techniki sporządzania bibliografii w OpenOffice: www.pcworld.pl/news/106830/Odnosnik.do.bibliografii.OpenOffice.org.Writer.html
- **Wskazówki** na temat techniki sporządzania spisu treści w MS Word: office.microsoft.com/pl-pl/word/HP012253721045.aspx
- **Zotero** – dodatek do przeglądarki Mozilla do zarządzania fiszkami, cytata-
mi itp. (strona w języku angielskim): www.zotero.org

O autorach

Przemysław Paweł Grzybowski – doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, adiunkt w Katedrze Pedagogiki Ogólnej i Porównawczej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Jego zainteresowania naukowe skupiają się na pedagogice międzykulturowej i porównawczej oraz tanatopedagogice. Koordynator „Międzyszkolnika” Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, opiekun Akademickiego Centrum Wolontariatu przy Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego. Podróżujący po świecie wykładowca języka esperanto, prelegent, dziennikarz i tłumacz. Wybrane publikacje: *Edukacja europejska – od wielokulturowości ku międzykulturowości* (2007, 2008, 2009); *Edukacja międzykulturowa – przewodnik. Pojęcia, literatura, adresy* (2008).

Krzysztof Sawicki – doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, adiunkt w Katedrze Edukacji Międzykulturowej Uniwersytetu w Białymstoku. W pracy naukowo-badawczej skupia się na problemach młodzieży ze środowisk marginalizowanych i subkulturach młodzieżowych. Jest związany z Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Wieloletni członek i współpracownik organizacji pozarządowych działających na Podlasiu na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Miłośnik Bałkanów i dobrej kuchni. Muzyk jednego z najstarszych polskich zespołów folkowych.